

**ခေတ်မွန်ဘာသာစကားရှိ အပြောနှင့်အရေးတွင် စကားသံကွာခြားမှု
မိန့်ယံသန်း***

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် မျက်မှောက်ခေတ် မွန်ဘာသာစကားရှိ အပြောနှင့်အရေး ကွာခြားမှုများကို သိရှိနိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ သဒ္ဒဗေဒရှုထောင့်က လေ့လာတင်ပြ ထားသော စာတမ်းတစ်စောင် ဖြစ်ပါသည်။ ခေတ်မွန်ဘာသာစကားရှိ စကားသံအဆင့်၌ အပြောနှင့်အရေး ကွာခြားပုံများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာထား ပါသည်။ စကားသံအဆင့်တွင် ဗျည်းသံများ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဗျည်းသံများ ချန်၍ ပြောဆိုခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ သရသံများ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း အပြောနှင့်အရေး ကွာခြားရသည့် ပြဿနာကို လေ့လာဖော်ထုတ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ လေ့လာဖော်ထုတ်ခြင်းအားဖြင့် မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ပြောဆိုနေ ကြသော မွန်ဘာသာစကားနှင့် မွန်စာပေအရေးအသားတို့၏ စကားသံ ကွာခြားမှု အတိုင်းအတာကို သိရှိလာနိုင်ပေမည်။ ခေတ်မွန်ဘာသာစကားနှင့် စာပေကို လေ့လာလိုသူ ဘာသာစကားသုတေသီများအတွက် အထောက်အပံ့ ပြုနိုင်ပြီး တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားကို မပျောက်ပျက်အောင် ထိန်းသိမ်းရာ ရောက်သည်ဟုလည်း ယုံကြည်မိပါသည်။

**သော့ချက်ဝေါဟာရများ - မွန်ဘာသာစကား၊ စကားသံ၊ ဗျည်းသံ၊
သရသံ၊ အရေး၊ အပြော။**

နိဒါန်း

မွန်လူမျိုးတို့သည် ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာကပင် စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု ထွန်းကား ခဲ့ပြီး မျက်မှောက်ခေတ်တွင်လည်း မွန်ဘာသာစကား၊ မွန်စာပေသည် ဆက်လက် တည်တံ့လျက် ရှိပါသည်။ သို့သော် မွန်လူမျိုးတို့သည် နေထိုင်ရာဒေသ၊ ပထဝီဝင် အနေအထား ကွဲပြားမှုတို့ကြောင့် စကားပြောဆိုရာတွင် စကားသံ၊ ဝေါဟာရ အသုံး အနှုန်းစသည်တို့ ကွဲပြားမှုများ ရှိပါသည်။ စာအရေးအသားမှာမူ မွန်တစ်ဒေသလုံး အတွက် တစ်မျိုးတည်းကိုသာ အသုံးပြုသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သုတေသနပြုသူ သည် မွန်လူမျိုး မိဘနှစ်ပါးက မွေးဖွားခဲ့ပြီး မွန်ဘာသာစကား ပြောဆိုနေသူ၊ မွန်စာပေကိုလည်း သင်ယူခဲ့ဖူးသူ ဖြစ်ပါသည်။ မွန်လူမှုနယ်ပယ်တွင် နေ့စဉ်ပြောဆို သုံးစွဲနေကြသော မွန်ဘာသာစကားကို ရေးသားသည့်အခါ အပြောစကားအတိုင်း ရေးသားမှုများရှိသကဲ့သို့ အပြောနှင့် ကွဲလွဲသည့် စာအရေးအသားများကိုလည်း

* ဒေါက်တာ၊ လက်ထောက်ကထိက၊ မြန်မာစာဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်

တွေ့ရှိရပါသည်။ အပြောစကားတွင် ဗျည်း၊ သရပြောင်း၍ ပြောသော်လည်း စာအရေးအသားတွင်မူ မပြောင်းလဲဘဲ ရေးသားသည့်အတွက် အပြောနှင့်အရေးသည် ကွဲပြားမှုများ ရှိလာပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ခေတ်မွန်ဘာသာစကားရှိ စကားသံအဆင့်တွင် အပြောနှင့်အရေး ကွဲပြားရသည့် ပြဿနာတစ်ရပ်ကို လေ့လာဖော်ထုတ်ထားပါသည်။ မွန်စာအရေးအသားအနေဖြင့် မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ရေးသားထားသော မွန်ဘာသာစာအုပ်စာပေများကို အလေ့လာခံအဖြစ် အသုံးပြုထားပါသည်။ အပြောစကားအနေဖြင့် မွန်ပြည်နယ်၊ မုဒုံမြို့ရှိ မွန်တိုင်းရင်းသားတို့၏ နေ့စဉ်သုံး အပြောစကားများကို အလေ့လာခံအဖြစ် အသုံးပြုထားပါသည်။ မွန်စကားသံများကို အသံဖလှယ်ရာတွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဒ္ဒဗေဒအသင်းကြီး (IPA)၊ ဆရာကြီး ဦးရွှေသွင်၏ “မွန်ဘာသာစကားကို သဒ္ဒဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာခြင်း” ဆောင်းပါး၊ ဆရာကြီး ဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှ၏ "An Introduction to Mon Language"၊ ရှောတို၏ "A Dictionary of Modern Spoken Mon" ကို အခြေခံ၍ အသံဖလှယ်ထားပါသည်။ ခေတ်မွန်ဘာသာစကားနှင့်ပတ်သက်၍ ဆရာကြီး ဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှက "An Introduction to Mon Language"၊ မက်တီးယက်စ်ဂျန်နီ^၁က မွန်၏ ကြိယာစနစ် (The Verb System of Mon)၊ မဟာဝိဇ္ဇာကျမ်းအနေဖြင့် မမြေမြင်းက ခေတ်မွန်စကားလုံးဖွဲ့ပုံ၊ မဟာသုတေသနကျမ်းအနေဖြင့် မစောမြတ်ဝသုန်မင်းက မွန်ဘာသာစကားတွင် စကားသင်္ကေတရောသုံးခြင်းကို လူမှုဘာသာဗေဒအမြင်ဖြင့် လေ့လာချက်၊ ပါရဂူကျမ်းအနေဖြင့် မောင်သိန်းဝင်းက မွန်ဘာသာစကား တလေ့လာချက်နှင့် မိနွယ်သန်းက မုဒုံမြို့နယ် မွန်ဒေသိယစကား လေ့လာချက်တို့ကို လေ့လာသုတေသနပြုခဲ့ကြပါသည်။ ယခု လေ့လာမှုသည် ခေတ်မွန်ဘာသာစကား၏ အပြောစကားနှင့် စာအရေးအသားတွင် စကားသံ ကွဲပြားမှုကို လေ့လာဖော်ထုတ်တင်ပြခြင်း ဖြစ်သည်။

၁။ အပြောဘာသာစကားနှင့် အရေးဘာသာစကား

ဘာသာစကားဟုဆိုရာ၌ အဓိကအားဖြင့် လူတို့နှုတ်မှထွက်သော စကားသံကိုသာ ဆိုလိုပေသည်။ စာအရေးအသားသည် ဘာသာစကားမဟုတ်ဟု ပြတ်သားစွာ မိန့်ဆိုသော ပညာရှင်များ ရှိသကဲ့သို့ ဘာသာစကားကို အရေးဘာသာစကားနှင့် အပြောဘာသာစကား ဟူ၍ ခွဲခြားပြောဆိုသော ပညာရှင်များလည်း ရှိပါသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ စကားကို အခြေပြု၍ စာပေါ်ပေါက်လာခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အရေးအသား (စာ)မှာမူ ဘာသာစကားကို ထိန်းသိမ်းမှတ်တမ်းတင်ရန်

---

^၁ Mathias Jenny

ဘာသာစကား ပေါ်ပေါက်ပြီးနောက် များစွာနောက်ကျပြီးမှ ပေါ်ပေါက်လာသော တစ်ဆင့်ခံစနစ်သာ ဖြစ်ပါသည်။ အပြောဘာသာစကားသည် လည်းကောင်း၊ အရေး ဘာသာစကား(စာ)သည် လည်းကောင်း၊ တည်ငြိမ်သည် မဟုတ်ပေ။ တစ်ခေတ်မှ တစ်ခေတ်သို့ ရွေ့လျားပြောင်းလဲမြဲ ဖြစ်ပါသည်။

ဆရာကြီး မောင်ခင်မင်(ခေဖြူ)က

“အပြောသည် ယနေ့တိုင် ရှင်သန်နေသော စကားဖြစ်၍ ပေါ့ပါး သွက်လက်ပါသည်။ ထိုအပြောကို အခြေခံ၍ အရေးကို တီထွင် ကြရသည်။ အစောဆုံး မြန်မာစာ အရေးအသားကို ပုဂံခေတ် ရာဇကုမာရ်ကျောက်စာ (သက္ကရာဇ် ၄၇၄)တွင် တွေ့ရသည်။ တီထွင်ကာစတွင် ပုဂံသားတို့၏ အပြောစကားကို အခြေခံ၍ မြန်မာစာကို တီထွင်ရ၍ အပြောနှင့်အရေးမှာ ထပ်တူကျခဲ့သည်။ နှစ်ကာလကြာသောအခါ ကွဲပြားခြားနားမှု သိသာလာပါသည်။ အပြောသည် အပြောင်းမြန်ပြီး အရေးသည် အပြောင်းနှေးသည်။ အပြောမှာ ပါးစပ်ထဲက စကားဖြစ်၍ အပြောင်းမြန်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ အရေးမှာမူ ကျောက်စာ၊ မင်စာ၊ ပေစာ၊ ပုရပိုက်စာ၊ ခေါင်းလောင်းစာတို့အဖြစ် ခိုင်မာစွဲမြဲနေသည့်အတွက် အပြောင်း နှေးသည်။”

ဟူ၍ မိန့်ဆိုထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် စကားနှင့်စာသည် ကြာလေ ကြာလေ ကွာဟချက် ပိုရှိလာလေလေ ဖြစ်သည်။

မြန်မာစကားတွင် “ရေးတော့အမှန် ဖတ်တော့အသံ” ဟူသော ဆိုရိုးတစ်ရပ် ရှိသည်။ နှုတ်ထွက်စကားသံတိုင်းသည် မြန်မာစာရေးထုံးနှင့် မတူညီကြောင်းကို ဖော်ပြနေသော ဆိုရိုးပင် ဖြစ်ပါသည်။ ရေးရာတွင် အမှန်ဖြစ်သော်လည်း ဖတ်သော အခါတွင် အရေးနှင့် ကွဲလွဲသော အသံတစ်ခု ဖြစ်လာတတ်ပါသည်။ ဘာသာစကား တစ်ခုသည် ပြောင်းလဲတတ်သော သဘောရှိသည်နှင့်အညီ မြန်မာစကားတွင် ပြောဖန် များ၍ ပြောင်းသွားသည်လည်း ရှိပါသည်။ ပြောင်းပြောင်းပြီး ပြောတတ်သည်လည်း ရှိပါသည်။ မြန်မာစကားတွင် စကားသံပြောင်းရာက အနက်အဓိပ္ပာယ် ပြောင်းသွား သည်လည်း ရှိပါသည်။ အရေးအသားကို စည်းစနစ်နှင့် ထိန်းသိမ်းသတ်မှတ်၍ ရသော်လည်း စကားသံကိုမူ ထိန်း၍ မရပေ။

° ခင်မင်၊ မောင်(ခေဖြူ)၊ ၂၀၀၇၊ ၈၄။

ထို့အတူ မွန်ဘာသာစကားကို လေ့လာကြည့်မည်ဆိုလျှင် အပြောဘာသာ စကားနှင့် အရေးဘာသာစကား (စာ)သည် ထပ်တူမကျကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ မူလက အပြောစကားအတိုင်း စာကိုရေးသားခဲ့ကြသော်လည်း နှစ်ကာလ ကြာမြင့် သောအခါ အပြောစကားသည် အပြောင်းမြန်ပြီး စာအရေးအသားသည် အပြောင်းနှေး သည့်အတွက် အပြောနှင့်အရေး ကွာခြားချက်များ ရှိလာသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

ထို့ကြောင့် လူတို့သည် မွေးကတည်းကပင် မိမိဘာသာစကားကို အပြော စကားလုံးများဖြင့် ပြောဆိုခဲ့ကြရာ အရေးအသားနှင့် အပြောစကား ပြောင်းလဲပုံများကို မှတ်သားလေ့လာရန် လိုအပ်ပါသည်။

၂။ စကားသံဟူသည်

စကားသံဟူသည် “လူတို့နှုတ်မှ ထွက်၍ လူအချင်းချင်း အပြန်အလှန် ဆက်သွယ်နိုင်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ရှိသည့် အသံပင် ဖြစ်သည်။”^၁ ဟု မြန်မာသဒ္ဒါ တွင် ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ စကားသံ ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို အခြေခံ၍ စကားသံများကို ဗျည်းသံနှင့် သရသံဟူ၍ ခွဲခြားနိုင်ပါသည်။ ဗျည်းသံကို

“အဆုတ်မှတက်လာသော လေသည် ခံတွင်းရှိ စကားသံဖြစ် အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း တစ်ခုခု၏ ပိတ်ဆို့တားဆီးခြင်းကို ခံရပြီး ခံတွင်းပေါက်၊ နှာတွင်းပေါက်မှ အပြင်သို့ ထွက်ခိုက်ဖြစ်သော အသံကို ဗျည်းသံ”^၂

ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သရသံကို

“အဆုတ်မှတက်လာသော လေသည် ခံတွင်းရှိ စကားသံဖြစ် အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း တစ်ခုခု၏ ပိတ်ဆို့တားဆီးခြင်း မခံရဘဲ ခံတွင်းပေါက်၊ နှာတွင်းပေါက်မှ ပြင်ပသို့ ထွက်ခိုက်ဖြစ်သော အသံကို သရသံ”^၃

ဟူ၍ လည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ထို့ပြင် သရနှင့် ဗျည်း သတ်မှတ်ချက်ကို

^၁ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၅၊ ၃၄၉။
^၂ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၅၊ ၃၅၀။
^၃ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၅၊ ၃၅၅။

“သဒ္ဒဗေဒရှုထောင့်အရ သရသည် “သာမန်စကားသံ” ဝ ဌှိ သံပြင်းသံ ဖြစ်သည်။ သရဖြစ်ရာတွင် လေသည် အဆက်မပြတ် တစ်ဆက်တည်း အာစောက်^၂ နှင့် ခံတွင်း^၃ ကို ဖြတ်သန်း ရသည်။ လေကြောင်းတစ်လျှောက်တွင် ကြားနိုင်လောက်သည့် ပွတ်တိုက်သံမျိုး ဖြစ်စေမည့် မည်သည့် အတားအဆီးမျိုး၊ ကျဉ်းမြောင်းမှုမျိုးမှ မဖြစ်နိုင်ချေ။”^၄

ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဗျည်းကိုမူ

“လေကြောင်းပိတ်ဆို့မှု ဖြစ်ပေါ်စဉ် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အသံ”^၅

ဟူ၍ ဗျည်းသံ၊ သရသံများနှင့် ပတ်သက်၍ ပညာရှင်တို့က အမျိုးမျိုး မိန့်ဆိုကြပါသည်။

၂။ စကားသံပြောင်းလဲမှု

စကားသံပြောင်းလဲမှုနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာသဒ္ဒါတွင်

“ဗျည်းသံ ပြောင်းလဲမှု ဆိုသည်မှာ သံညင်းဗျည်း (အယောသ) အချို့ကို သံပြင်းဗျည်း (ယောသ)သို့ ပြောင်းလဲရွတ်ဆိုခြင်း၊ ဟထိုးသံ ဖြည့်ရွတ်ခြင်း၊ ဟထိုးသံ ချန်ရွတ်ခြင်း၊ ပင့်ရစ်သံ ဖြည့်ရွတ်ခြင်း၊ ပင့်ရစ်သံ ချန်ရွတ်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ သရသံ ပြောင်းလဲမှုဆိုသည်မှာ သရသံအချို့ကို အသံတစ်ဝက်သာ ရွတ်ရသော (အ-မကြာဝက်သံ)သို့ ပြောင်းလဲ ရွတ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။”^၆

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

မြန်မာစကားသံ ပြောင်းလဲမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဝဇီရဗုဒ္ဓိ ဦးဖိုးစိန်က

---

^၁ normal speech
^၂ pharynx
^၃ oral
^၄ Jone, 1967, 23.
^၅ Pike, 1958, 67.
^၆ မြန်မာသဒ္ဒါ၊ ၂၀၀၅၊ ၃၆၂/၃၆၅။

“မြန်မာစကားပြောဆိုရာ၌ အသံပြောင်းတို့သည် များလည်း များ၏။ ပြားလည်း ပြား၏။ ယင်းအသံပြောင်း များကို အကျဉ်းချုပ်သော် သရသံ ပြောင်းနည်း၊ ဗျည်း သံပြောင်းနည်း၊ အသတ်သံ ပြောင်းနည်း ဟူ၍ (၃)ပါးရ၏။ ယင်းအသံပြောင်း (၃) ပါးသည် သန္နိစပ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်သာ များ၏”^၁

ဟု စကားသံ ပြောင်းလဲမှုသဘောကို ဖော်ထုတ်ပြထားသည်။

ခေတ်မွန်ဘာသာစကားသည် မွန်လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း နေ့စဉ်အသုံးပြု လျက်ရှိသော ရှင်သန်လျက်ရှိသည့် ဘာသာစကားပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာစကား ပြောဆိုရာ၌ လည်းကောင်း၊ ရွတ်ဖတ်ရာ၌ လည်းကောင်း သရသံ၊ ဗျည်းသံများ ပြောင်းလဲမှု ရှိနိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဤစာတမ်းတွင် ဗျည်းသံ၊ သရသံများ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း ကြောင့် မွန်ဘာသာစကားရှိ အပြောနှင့်အရေး ကွာခြားခြင်းများကို လေ့လာတင်ပြ သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ လေ့လာရာတွင် အရေးဘာသာစကားကို အခြေခံ၍ အပြောဘာသာစကားနှင့် ကွာခြားပုံများကို လေ့လာသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၃။ စကားသံအဆင့်တွင် အပြောနှင့်အရေး ကွာခြားခြင်း

အပြောဘာသာစကားတွင် လူတို့၏စိတ်ခံစားမှုအရ စကားသံများ၌ အသံ အနိမ့်အမြင့်ရှိမှုနှင့် သဒ္ဒါမမှန်မှုများ ရှိပါသည်။ အရေးဘာသာစကားတွင်မူ အပြောကို မှတ်တမ်းတင်ထားခြင်းဖြစ်ရာ သတ်ပုံသတ်ထုံး မှန်စေရန် လိုပါသည်။ စကားသံ နှင့်ရေးထုံးကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင် စကားသံသည် အချိန်ကာလကြာသည်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲမှု ရှိသော်လည်း သတ်ပုံရေးထုံးမှာမူ အများအားဖြင့် ပြောင်းလဲမှု နည်းကြောင်း ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် စကားသံအဆင့်တွင် အပြောနှင့် အရေး ကွာဟမှု ရှိလာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ခေတ်မွန်ဘာသာစကားရှိ စကားသံအဆင့်၌ အပြောနှင့် အရေးကွာခြားမှုကို လေ့လာရာတွင် အရေးဘာသာစကားကို မူတည်၍ အပြောနှင့် ကွာခြားပုံကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသွားပါမည်။

---

^၁ မိုးစိန်၊ ဦး၊ ပုံနှိပ်နှစ်မပါ၊ ၂၂။

၃၁။ ဗျည်းသံများ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်းကြောင့် အပြောနှင့်အရေး ကွာခြားခြင်း

ခေတ်မွန်ဘာသာစကားတွင် အချို့ဗျည်းသံများမှာ ဌာန်တူကို လိုက်၍ ပြောင်းလဲ ပြောဆိုသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ပ [p] - သံညှင်း (သံတင်းမဲ့) နှုတ်ခမ်း ရုန်းပွင့်ဗျည်းမှ ဘ [b] - သံပြင်း နှုတ်ခမ်း ရုန်းပွင့်ဗျည်းသို့ ပြောင်းလဲ ပြောဆိုသည်ကို တွေ့ရသည်။

ပ ဗျည်းမှ ဘ ဗျည်းသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ပယို	/ pə jɔ /	ဘယို	/ bə jɔ /	နယ်ခြား
ပရေ	/ pə re? /	ဘရေ	/ bə re? /	အရုပ်ဆိုးသည်။
ပလှ်	/ pə ləh /	ဘလှ်	/ bə ləh /	ခြွေသည်။
က ပဇင်	/ ka pə dɛŋ /	က ဘဇင်	/ ka bə dɛŋ /	ငါးပြေမ
တိ ပလေတ်	/ tɔi pə lit /	တိ ဘလေတ်	/ tɔi bə lit /	နန်းမြေ

အထက်ပါ သာဓကတွင် ဝဏ္ဏနှစ်ခုကို တစ်ဆက်တည်း ရွတ်ဆိုသောအခါ ဒုတိယဝဏ္ဏ၏ အစဗျည်းများဖြစ်သော “ယ၊ ရ၊ လ၊ ခ” တို့သည် သံပြင်းများ ဖြစ်သောကြောင့် ထိုသံပြင်း၏ လွမ်းမိုးမှုကြောင့် ပထမဝဏ္ဏက သံညှင်း “ပ” ဗျည်းသည် “ဘ” ဗျည်းသို့ ပြောင်းလဲသွားကြောင်း တွေ့ရသည်။

ထို့ပြင် ပ [p] - သံညှင်း (သံတင်းမဲ့) နှုတ်ခမ်း ရုန်းပွင့်ဗျည်းမှ မ [m] - သံပြင်း နှုတ်ခမ်း နှာသံဗျည်းသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ပ ဗျည်းမှ မ ဗျည်းသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ပငှာန်	/ pa ŋan /	မငှာန်	/ mə ŋan /	ပန်းကန်
ပငှပ်	/ pa ŋəp /	မငှပ်	/ mə ŋəp /	အဆစ်
ပှ်	/ pnao /	မှ်	/ mnao /	သံပုရာသီး
ကောန် ပှာန်	/ kon pnan /	ကောန် မှာန်	/ kon mnān /	စစ်သား
သတ် ပှဟ်	/ sət pnh /	သတ် မှဟ်	/ sət mnəh /	ပိန္နဲသီး

အထက်ပါသာကေတွင် ဝဏ္ဏနှစ်ခုကို တစ်ဆက်တည်း ရွတ်ဆိုသောအခါ ဒုတိယဝဏ္ဏ၏ အစဗျည်းများဖြစ်သော “ငှ၊ န(န)” တို့သည် သံပြင်း နှာသံဗျည်းများ ဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းသံပြင်း နှာသံဗျည်း၏ လွှမ်းမိုးမှုကြောင့် ပထမဝဏ္ဏက သံညင်း “ပ” ဗျည်းသည် သံပြင်း နှာသံ “မ” ဗျည်းသို့ ပြောင်းလဲသွားကြောင်း တွေ့ရသည်။

သံညင်း “ပ” ဗျည်းသည် သံပြင်း “ဘ၊ မ” ဗျည်းသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုသည့် အတွက် အပြောနှင့် အရေးတွင် ကွာခြားမှုရှိလာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အသံနှစ်သံကို ရွတ်ဆိုရာတွင် နှစ်သံလုံးသည် သံပြင်းဖြစ်လျှင် ရွတ်ဆိုရလွယ်ကူသည့်အတွက် အလွယ်ကြိုက်သည့် လူတို့၏သဘာဝအတိုင်း ရှေ့က သံညင်းကို သံပြင်းသို့ပင် ပြောင်း၍ ရွတ်ဆိုမိတတ်သည့်အတွက် အသံပြောင်းလဲမှု ဖြစ်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အချို့သော ဗျည်းသံများသည် ဌာန်နီးဗျည်းသို့ လည်းကောင်း၊ ဌာန်နီး မဟုတ်သော်လည်း ပြောင်းလဲရွတ်ဆိုမှုကြောင့် လည်းကောင်း အပြောနှင့် အရေးတွင် ကွဲပြားမှု ရှိလာသည်ကို တွေ့ရသည်။

တ [t] - သံညင်း (သံတင်းမဲ့) သွားရင်း ရုန်းပွင့်ဗျည်းမှ က [k] - သံညင်း (သံတင်းမဲ့) အာခေါင်ပျော့ ရုန်းပွင့်ဗျည်းသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုသည့် စကားလုံးများ ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

တ ဗျည်းမှ က ဗျည်းသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ဟိုမ်တွတ်	/ hɔm twɔh /	ဟိုမ်ကွတ်	/ hɔm kwɔh /	ဟောပြောသည်။
တုတ်	/ tmɔh /	ကုတ်	/ kmɔh /	တံမြက်စည်း
တြံ	/ traɔh /	ကြံ	/ kraɔh /	ယောက်ျား

စသည်ဖြင့် တွေ့ရှိရပါသည်။

ထို့ပြင် ဇ [z] - သံပြင်း သွားရင်း ပွတ်တိုက်ဗျည်း မှ ခ [kh] - သံညင်း (သံတင်းပါ) အာခေါင်ပျော့ ရုန်းပွင့်ဗျည်းသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုသည်ကို တွေ့ရသည်။

“ဇ” ဗျည်းသံကို “ခ” ဗျည်းသံသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ဇာ	/ zwa /	ခွါ	/ khwa /	သူငယ်ချင်း

ညှင်ဇွေဝ် / dɔ̃ik zwa /   ညှင်ခွေဝ် / dɔ̃ik khwa /   ရေစီးသည်။
 ဇွိတ် / zwit /   ဇွိတ် / khwit /   ပွတ်သပ်သည်။

ခေတ်မွန်ဘာသာစကားတွင် “ခ” ဗျည်းသံသည် “ဇ” ဗျည်းသံထက် ရွတ်ဆိုရလွယ်ကူသည်။ ထို့ကြောင့် ခက်ရာမှ လွယ်ရာသို့ သံပြင်းမှ သံညင်းသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် ဒ [d] - သံပြင်း သွားရင်း ရုန်းပွင့်ဗျည်း မှ ဂ [g] - သံပြင်း အာခေါင်ပျော့ ရုန်းပွင့်ဗျည်းသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုသည်ကို တွေ့ရသည်။

“ဒ” ဗျည်းသံကို “ဂ” ဗျည်းသံသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ဒြပ်	/ drɔp /	ဂြပ်	/ grɔp /	ပစ္စည်းဥစ္စာ
ဒြင်	/ drɛŋ /	ဂြင်	/ grɛŋ /	ဦးချို
ဒွက်	/ dwaik /	ဂွက်	/ gwaik /	သီချင်း

အထက်ပါသာဓကများအရ “ဒ” ဗျည်းကို ရွတ်ဆိုရာတွင် ပိုမိုအားစိုက်ထုတ်ရသဖြင့် နှုတ်သံလွယ်ရာ “ဂ” ဗျည်းသို့ ပြောင်းလဲ ပြောဆိုသည်ကို တွေ့ရသည်။

ထို့နောက် သ [s] - သံညင်း သွားရင်း ပွတ်တိုက်ဗျည်း မှ က [k] - သံညင်း (သံတင်းမဲ့) အာခေါင်ပျော့ ရုန်းပွင့်ဗျည်း၊ ခ [kh] - သံညင်း (သံတင်းပါ) အာခေါင်ပျော့ ရုန်းပွင့်ဗျည်းသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

“သ” ဗျည်းသံကို “က၊ခ” ဗျည်းသံသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
သွက်	/ swaik /	ကွက်	/ kwaik /	အတွက်
သွ	/ swaʔ /	ခွ	/ khwaʔ /	ဟင်း
သွပ်	/ swa /	ခွပ်	/ khwa /	နတ်ပြည်

အထက်ပါသာဓကများအရ ခေတ်မွန်ဘာသာစကားတွင် “သ” ဗျည်းမှ နှုတ်သံလွယ်ရာ “က၊ခ” ဗျည်းသို့ ပြောင်းလဲ ပြောဆိုသည့်သဘောကို တွေ့ရသည်။

ခေတ်မွန်ဘာသာစကားကို ပြောဆိုသုံးနှုန်းရာ၌ “ဟ” ဗျည်းသံကို ဗျည်း အတော်များများ၏အစတွင် အစားထိုး ပြောင်းသုံးလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ “ဟ” ဗျည်းသံနှင့် အသုံးပြုသောကြောင့် “ဟ” မှာ အသံဗျည်းတွင် တစ်ခုတည်း ဖြစ်သော်လည်း အရေးတွင် ဗျည်းများစွာကို ကိုယ်စားပြုနေသည်။ ယင်း “ဟ” ဗျည်း နှင့်ပတ်သက်၍ ဂျေဝက်ကင်း^၁ က

“ဗဟုဝဏ္ဏစကားလုံးရှိ ပထမဝဏ္ဏ၏ အစဗျည်းသည် အပြော စကားတွင် “ဟ” သံသို့ ပြောင်းလေ့ရှိသည်။ အရေးတွင်မူ မပြောင်းပေ။ အစဗျည်း “ဟ” သံသည် အရေးတွင် ဗျည်း အမျိုးမျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် hədoh ဟူသော အသံကို ခဉ်ဟ် KHADUIH, ဂဉ်ဟ် GADUIH, ထဉ်ဟ် THADOH, ထဉ်ဟ် THADUIH, တိုဟ် THDUIH, ဒဉ်ဟ် DADOH, ဖဉ်ဟ် PHADUIH, သဉ်ဟ် SADUIH, ခိုဟ် SDUIH ဟု (၉) မျိုး ရေးနိုင်သည်။”^၂

ဟု ဆိုထားပါသည်။

“ခ” ဗျည်းသံကို “ဟ” ဗျည်းသံသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ကခနု	/ ka khə de /	ကဟနု	/ ka hə de /	ငါးကြပ်တိုက်
ပုင်ခဉေက်	/ pɛŋ khə dɔik /	ပုင်ဟဉေက်	/ pɛŋ hə dɔik /	ထမင်းပြုတ်
ခွမ်ခွမ်	/ khə dɔm khə dɔm /	ဟွမ်ဟွမ်	/ hə dɔm hə dɔm /	ဝိုင်းဝိုင်း
ခစေပ်	/ khə cip /	ဟစေပ်	/ hə cip /	ချဉ်ပေါင်
ခွောင်စိုင်	/ khə dɔŋ cɔiŋ /	ဟွောင်စိုင်	/ hə dɔŋ cɔiŋ /	ဆင်ခရမ်းသီး
မွဲခိုန်	/ moa khmɔn /	မွဲဟိုန်	/ moa hmɔn /	တစ်ဆုပ်
ခအဟ်	/ khə əh /	ဟအဟ်	/ hə əh /	ချွေးမ
ခမာန်	/ khə man /	ဟမာန်	/ hə man /	သားမက်
ခဉက်	/ khə dɔk /	ဟဉက်	/ hə dɔk /	ချောင်းဆိုးသည်

^၁ J.Watkins

^၂ Watkins.J, 2009, 718.

“ဂ” ဗျည်းသံကို “ဟ” ဗျည်းသံသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ငှာင်ဂတာမ်	/ ɲainj gə tam /	ငှာင်ဟတာမ်	/ ɲainj hə tam /	ကဏန်းလက်မ
ဂတာပ်ခေတ်	/ gə tap khit /	ဟတာပ်ခေတ်	/ hə tap khit /	ခေတ်မီသည်။
ဆိုဝ်ဂဗ	/ che gə pɛʔ /	ဆိုဝ်ဟဗ	/ che hə pɛʔ /	တွေ့ဆုံသည်။
ခုင်ဂဇေန်	/ khɛŋ gə cəh /	ခုင်ဟဇေန်	/ khɛŋ hə cəh /	ထိုင်ခုံ
မွဲဂကောံ	/ moa gə kom /	မွဲဟကောံ	/ moa hə kom /	တစ်စုတည်း
ဂစေမ်	/ gə cem /	ဟစေမ်	/ hə cem /	ငှက်
ဂတိုပ်ကေ	F၁အံ / gə tɔp klɔ /	ဟတိုပ်ကေ	F၁အံ / hə tɔp klɔ /	
	မြင်းခွာရွက်			
ဂှောဝ်	/ gmo /	ဟှောဝ်	/ hmo /	ဖန်ခါးသီး
မွဲဂတှော်	/ moa gə tɛh /	မွဲဟတှော်	/ moa hə tɛh /	တစ်ချပ်

“ဇ” ဗျည်းသံကို “ဟ” ဗျည်းသံသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ဇကု	/ zə kao /	ဟကု	/ hə kao /	မိမိ၊ ကိုယ်
ဇနွန်	/ znuk /	ဟနွန်	/ hə nuk /	ကြီးသည်။
ဇမိ Fင်	/ zə mlɔiŋ /	ဟလိင်	/ hə lɔiŋ /	အရှည်
ဇဗ F၂	/ zə plu /	ဟဗ F၂	/ hə plu /	ကွမ်းရွက်

“ထ” ဗျည်းသံကို “ဟ” ဗျည်းသံသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ထပဟ်	/ thə pəh /	ဟပဟ်	/ hə pəh /	ခုနစ်
ထကဝ်	/ thə kə /	ဟကဝ်	/ hə kə /	ဖျာ
ထဇ	/ thə bəh /	ဟဇ	/ hə bəh /	ပြသည်။
ထဇုင်	/ thə dəŋ /	ဟဇုင်	/ hə dəŋ /	မောင်းထုတ်သည်။

“ဒ” ဗျည်းသံကို “ဟ” ဗျည်းသံသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ဒစိတ်	/ dɛ cet /	ဟစိတ်	/ hə cet /	ကိုး
ဒစာမ်	/ dɛ cam /	ဟစာမ်	/ hə cam /	ရှစ်
ဒကေဝ်	/ də ki /	ဟကေဝ်	/ hə ki /	ကျပ်
ဒုဂဲ	/ də nai /	ဟုဂဲ	/ hə nai /	နေရာ
ဒဂိတ်	/ də git /	ဟဂိတ်	/ hə git /	ကြမ်းပိုး
ဒကောင်	/ də kəŋ /	ဟကောင်	/ hə kəŋ /	အနံ့
ဒတုံ	/ də tum /	ဟတုံ	/ hə tum /	ပြုတ်ကျသည်။
ဒေင်	/ də leŋ /	ဟေင်	/ hə leŋ /	ဆိုင်းထမ်း

“ဖ” ဗျည်းသံကို “ဟ” ဗျည်းသံသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ဖအံက်	/ phə ɔk /	ဟအံက်	/ hə ɔk /	ဖားအောက်
သို့ဖအိုတ်	/ sɔm phə ɔt /	သို့ဟအိုတ်	/ sɔm hə ɔt /	အကုန်လုံး
ဖှော်တ်	/ phə dɔt /	ဟှော်တ်	/ hə dɔt /	ရွတ်သည်။
ဖကို	/ phə kɔh /	ဟကို	/ hə kɔh /	ခြောက်သွေ့သည်။

“ဗ” ဗျည်းသံကို “ဟ” ဗျည်းသံသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ဗ္ဗာန်လိက်	/ bə ton loik /	ဟ္ဗာန်လိက်	/ hə ton loik /	စာသင်သည်။
ဗှာ	/ bə mɛ /	ဟှာ	/ hə mɛ /	ဗမာ
တိဗကေတ်	/ tɔi bə kit /	တိဟကေတ်	/ tɔi hə kit /	မြေနီ
ဗွဲ	/ bə goa /	ဟွဲ	/ hə goa /	ကြောင်

“သ” ဗျည်းသံကို “ဟ” ဗျည်းသံသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
သှာံ	/ snam /	ဟှာံ	/ hnam /	နှစ်
သှာန်	/ smam /	ဟှာန်	/ hmam /	မေးသည်။
သှိုင်	/ smaɪŋ /	ဟှိုင်	/ hmaɪŋ /	မင်း
သ F Kင်ကျာ		/ slɔŋ kja /	ဟ F ငင်ကျာ	/ hlɔŋ kja /
	တောင်အရပ်			
သ F Kifo F Kif		/ slɔŋ slɔŋ /	ဟ F ငင်ဟ F ငင်	/ hlɔŋ hlɔŋ /
	မြင့်မြင့်			
သှ O f ကျာ	/ smɔ kja /	ဟှ O f ကျာ	/ hmɔ kja /	မြောက်အရပ်
သှာ	/ sna /	ဟှာ	/ hna /	ကြော်သည်။
သ F	/ sla /	ဟ F	/ hla /	ဖက်ရွက်

စသည်ဖြင့် တွေ့ရှိရပါသည်။

အထက်ပါသာဓကများအရ ထိုသို့ “ခ၊ ဂ၊ ဇ၊ ထ၊ ဒ၊ ဖ၊ ဗ၊ သ” ဗျည်းသံများကို “ဟ” ဗျည်းသံသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်းမှာ “ဟ” ဗျည်းသံသည် ရွတ်ဆိုရ ပိုမိုလွယ်ကူသည့်အတွက် နှုတ်သံလွယ်ရာသို့လိုက်၍ ပြောင်းလဲပြောဆိုသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်းဖြင့် အပြောနှင့် အရေးသည် စကားသံအဆင့်တွင် ကွာခြားမှုရှိလာကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

၃။ ဗျည်းသံများချန်၍ ပြောဆိုခြင်းကြောင့် အပြောနှင့်အရေးကွာခြားခြင်း

ခေတ်မွန်ဘာသာစကားကို လေ့လာရာတွင် စကားလုံးအချို့မှာ ရေးထုံးသတ်ပုံ အတိုင်းမရွတ်ဘဲ ရွတ်ဆိုရာတွင် ဗျည်းသံများကိုချန်၍ ပြောဆိုခြင်းကြောင့် အပြောနှင့် အရေး ကွဲလွဲမှုများ ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

“က” ဗျည်းသံချန်၍ ပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
------	-----------	-------	-----------	-----------

ကောန်ကွိန်	/ kon kmin /	ကောန်မိန်	/ kon min /	တူ၊ တူမ
တြဲကွဲ	/ trəh kmai /	ကြဲမဲ	/ krəh mai /	မုဆိုးဖို
ဖြဲကွဲ	/ brəa kmai /	ဖြဲမဲ	/ brəa mai /	မုဆိုးမ
ကင်္ဂကတ်	/ klanj kmot /	ကင်္ဂမတ်	/ klanj mot /	သည်းခြေ
ကွဟ်ဒို	/ kə dɔh de /	ဒုဟ်ဒို	/ dɔh de /	တောင်ထိပ်
ကွိုပ်	/ kə dɔp /	ဒိုပ်	/ dɔp /	ဦးခေါင်း
ကတ်ကတန်	/ kə tao kə tan /	တ်တန်	/ tao tan /	ပူအိုက်သည်။
တက်ကွက်	/ tak knak /	တက်နက်	/ tak nak /	ပနက်ရိုက်သည်။

“ခ” ဗျည်းသံချန်၍ ပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ခဗိထဝ်	/ khə pi thə /	ဗိထဝ်	/ pi thə /	ရွှေဖရုံသီး
ခဗိသြဝ်	/ khə pi səʔ /	ပိသြဝ်	/ pi səʔ /	ကျောက်ဖရုံသီး

“ခ” ဗျည်းသံချန်၍ ပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
စုဉ်	/ cmə dəik /	မဉ်	/ mə dəik /	ရေပိုး
စရိုဟ်ဉ်	/ cə rəh dəik /	ရိုဟ်ဉ်	/ rəh dəik /	ရေစက်ချသည်။

“ဇ” ဗျည်းသံချန်၍ ပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ဇှက်ဒှဲ	/ zmap dnai /	မာပ်ဟှဲ	/ map hnai /	နေရာတိုင်း
ဇိုရိုင်	/ zməe rəŋ /	မိရိုင်	/ məe rəŋ /	မျှော်ကြည့်သည်။

“တ” ဗျည်းသံချန်၍ ပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
တဲ	/ tjoa /	တဲ	/ ŋoa /	နေ့

ညးတုဟ်	/ ɲih tnoh /	ညးနဟ်	/ ɲih noh /	တခြားသူ
တFကောန်	/ tlə kon /	ဥကောန်	/ lə kon /	ကလေးအမေ
ဝါတူး	/ ɓa tnah /	ဝါနး	/ ɓa nah /	နှစ်ရွက်
မွဲတှောဝ်	/ moa tɲo /	မွဲတှောဝ်	/ moa ɲo /	တစ်ရှဉ်း
တှောင်	/ tmeaŋ /	မေင်	/ meaŋ /	ထူးခြားသည်။
တှး	/ tmah /	မး	/ mah /	လင်းသည်။

“ပ” ဗျည်းသံချန်၍ ပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ပွဲ	/ pə kao /	က	/ kao /	ပန်း
ပွိုပွိုက်	/ pə də pə daik /	ပွိုပွိုက်	/ də daik /	ဖိနှိပ်သည်။
ပုတ်	/ pmot /	မတ်	/ mot /	မီး
ပိုက်ဒဟ်	/ pmoik dəh /	မိုက်ဒဟ်	/ moik dəh /	အရေးပေါ်
ပုဝ်စဝ်	/ pmə tho /	မဝ်စဝ်	/ mə tho /	တရားထိုင်သည်။

“လ” ဗျည်းသံချန်၍ ပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
လှောဝ်	/ lɲo /	တှောဝ်	/ ɲo /	ရှိခိုးသည်။
လွံက်ပုင်	/ lmək peŋ /	မံက်ပုင်	/ mək peŋ /	ထမင်းလုပ်
ဒင်လျိုင်	/ dɓɲ ljai /	ဒင်ယိုင်	/ dɓɲ jai /	အာမခံသည်။
လဗိုတ်ကျာ	/ lə bɓt kja /	ဗိုတ်ကျာ	/ bɓt kja /	လေမုန်တိုင်း
လတာက်	/ lə taik /	တာက်	/ taik /	လျှာ

အထက်ပါ သာဓကများအရ ဗျည်းသံများ ချန်၍ ပြောဆိုခြင်းကြောင့် ခေတ်မွန်ဘာသာစကားတွင် အပြောနှင့်အရေး ကွာခြားသွားရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၃၊၃။ သရသံများပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်းကြောင့် အပြောနှင့်အရေးကွာခြားခြင်း

ခေတ်မွန်ဘာသာစကားရှိ သရများတွင် “အာ၊ အိ၊ အု” သရများ ရေး၍ “အ” သရ ဖတ်ရခြင်းစသည့် အရေးတခြား အဖတ်တခြား သရသံကွဲလွဲသော စကားလုံးများ ရှိပါသည်။ စကားလုံးများကို ထိုသို့ ရွတ်ဆိုသည့်အတွက် အပြောနှင့်အရေးတွင် ကွာခြားရပုံများကို အောက်ပါသာဓကများအရ သိရပါသည်။

“အာ” မှ “အ” မကြာဝက်သရသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
နာဇီ	/ na di /	နဇီ	/ nə di /	နာရီ
နာဗျ	/ na dʉ /	နဗျ	/ nə dʉ /	ပိတောက်
အာရီ	/ a r3m /	အရီ	/ a r3m /	အာရုံ
အာယုက်	/ a j3k /	အယုက်	/ a j3k /	အသက်

“အိ” မှ “အ” မကြာဝက်သရသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
ဘိက်နိမန်	/ bɔik ni mon /	ဘိက်နမန်	/ bɔik nə mon /	ဖိတ်ကြားသည်။
မိနတ်	/ mi nit /	မနတ်	/ mə nit /	မိနစ်

“အေ” မှ “အ” မကြာဝက်သရသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်း

အရေး	(အသံထွက်)	အပြော	(အသံထွက်)	အဓိပ္ပာယ်
သေဏာတ်	/ se nat /	သဏာတ်	/ sə nat /	သေနတ်
သေဋ္ဌိ	/ se thi /	သဋ္ဌိ	/ sə thi /	သူဌေး

အထက်ပါသာဓကများတွင် “အာ၊ အိ၊ အု” သရသံများကို “မကြာဝက် အ- သရ” သို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် သရသံများသည် ရေးသည့်အတိုင်း အသံမထွက်ပဲ ပြောင်းလဲပြောဆိုခြင်းများကြောင့် အပြောနှင့် အရေးတွင် ကွာခြားသွားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းတွင် ခေတ်မွန်ဘာသာစကားရှိ အပြောနှင့်အရေးတွင် စကားသံ ကွာခြားပုံများကို လေ့လာဖော်ထုတ်ထားပါသည်။ ခေတ်မွန်ဘာသာစကား၏ စကားသံ အဆင့်တွင် ဗျည်းသံနှင့် သရသံများ ပြောင်းလဲပြောဆိုမှုများကြောင့် အပြောဘာသာ စကားနှင့် စာအရေးအသားမှာ ကွဲပြားမှုများရှိသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ဗျည်းသံများ ပြောင်းလဲပြောဆိုရာတွင် ဝဂ်တူဗျည်းအချင်းချင်း ပြောင်းလဲ ပြောဆိုသည်ကို တွေ့ရသည်။ “ပ” ဗျည်းမှ “ဘ၊ မ” များသို့ ပြောင်းလဲပြောဆို သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဝဏ္ဏနှစ်ခုကို တစ်ဆက်တည်းရွတ်ဆိုသောအခါ ဒုတိယဝဏ္ဏ၏ အစဗျည်းများ ဖြစ်သော “ယ၊ ရ၊ လ၊ ခ၊ ငှ၊ န (န)” တို့သည် သံပြင်းများ ဖြစ်သောကြောင့် နောက်က သံပြင်း၏လွမ်းမိုးမှုကြောင့် ပထမဝဏ္ဏက သံညင်း “ပ” ဗျည်းသည် “ဘ၊ မ” ဗျည်းသို့ ပြောင်းသွားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုသို့ ပြောင်းလဲ ပြောဆိုသည့်အတွက် အပြောနှင့်အရေးတွင် ကွာခြားမှုရှိလာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အသံ နှစ်သံကို ရွတ်ဆိုရာတွင် နှစ်သံလုံးသည် သံပြင်းဖြစ်လျှင် ရွတ်ဆိုရလွယ်ကူသည့် အတွက် အလွယ်ကြိုက်သည့် လူတို့၏သဘာဝအတိုင်း ရှေ့က သံညင်းကို သံပြင်း သို့ပင် ပြောင်း၍ ရွတ်ဆိုမိတတ်သည့်အတွက် အသံပြောင်းလဲမှု ဖြစ်လာခြင်း ဖြစ်ပါ သည်။ ဌာန်တူဌာန်နီး မဟုတ်သော်လည်း ဗျည်းသံများကို ပြောင်းလဲရွတ်ဆိုခြင်းများ ရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ “တ” ဗျည်းမှ “က” ဗျည်းသို့ လည်းကောင်း၊ “ဇ” ဗျည်းမှ “ခ” ဗျည်းသို့ လည်းကောင်း၊ “ဒ” ဗျည်းမှ “ဂ” ဗျည်းသို့ လည်းကောင်း၊ “သ” ဗျည်းမှ “က၊ ခ” ဗျည်းသို့ လည်းကောင်း၊ အသံထွက်ခက်ရာမှ အသံထွက် လွယ်ရာသို့ ပြောင်းလဲပြောဆိုသည့်အတွက် အပြောနှင့်အရေး ကွာခြားမှုများ ရှိလာ ပါသည်။ ထူးခြားချက်အနေဖြင့် ခေတ်မွန်စာအရေးအသားတွင် “ခ၊ ဂ၊ ဇ၊ ထ၊ ဒ၊ ဖ၊ ဗ၊ သ၊ လ” ဗျည်းဖြင့် ရေးသော်လည်း အသံထွက်သည့်အခါ “ဟ” ဗျည်းသံဖြင့် ပြောင်းလဲပြောဆိုသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ယင်းမှာ “ဟ” ဗျည်းကို ရွတ်ဆိုရာတွင် ပိုမိုလွယ်ကူသည့်အတွက် နှုတ်သံလွယ်ရာသို့ လိုက်၍ ပြောင်းလဲပြောဆိုရာမှ အပြောနှင့်အရေးသည် ကွာခြားမှု ရှိလာခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် “က”၊ “ခ”၊ “စ”၊ “ဇ”၊ “တ”၊ “ပ”၊ “လ” ဗျည်းသံများကို ချန်၍ ပြောဆိုခြင်းကြောင့်လည်း ခေတ်မွန်ဘာသာစကားတွင် အပြောနှင့်အရေးတွင် ကွာခြားမှုများ ရှိလာကြောင်း ဖော်ထုတ်တင်ပြထားပါသည်။

သရသံ ပြောင်းလဲမှုတွင်မူ “အ၊ အိ၊ အု” သရသံများကို မကြာဝက် (အ-သရ) သို့ ပြောင်းလဲရွတ်ဆိုသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ခေတ်မွန်ဘာသာစကားတွင် အသတ်သံများ ပြောင်းလဲပြောဆိုသည်ကို မတွေ့ရှိရပေ။ အရေးသည် အပြော (စကားသံ)ကို မှတ်တမ်းတင်ထားသော ထပ်ဆင့်သင်္ကေတများ ဖြစ်သည့်အလျောက်

ယခင်ကပြောသည့် အတိုင်းပင် ရေးသားခဲ့သောကြောင့် အရေးဘာသာစကားနှင့် အပြောဘာသာစကားသည် ထပ်တူကျခဲ့ပါသည်။ ထိုနောက်တွင်မှ အပြောဘာသာ စကား၌ သရသံ၊ ဗျည်းသံများ ပြောင်းသွားသော်လည်း အရေးဘာသာစကားက လိုက်မပြောင်းသည့်အတွက် အပြောနှင့်အရေးသည် ကွာခြားသွားရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ခေတ်မွန်ဘာသာစကားတွင် အပြောစကားကို အရေးအသားဖြင့် ဖော်ပြရာတွင် စကားသံနှင့် စကားလုံး ထပ်တူမကျသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဤသို့ ကွဲပြားသွားရခြင်းမှာ ဗျည်းသံများကို ပြောင်းလဲရွတ်ဆိုခြင်း၊ ဗျည်းသံများကို ချန်၍ ရွတ်ဆိုခြင်းနှင့် သရသံများကို ပြောင်းလဲရွတ်ဆိုခြင်း စသည့်အချက်များကြောင့် ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းသည် ခေတ်မွန်ဘာသာစကားရှိ အပြောနှင့်အရေးတွင် စကားသံ ကွာခြားမှုများကို လေ့လာတင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ လေ့လာခြင်းအားဖြင့် ခေတ်မွန်ဘာသာစကားရှိ အပြောစကားနှင့် အရေးစာတို့တွင် စကားသံကွာခြားမှု အတိုင်းအဆ ပမာဏကို သိရှိလာနိုင်ပါသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် မွန်တိုင်းရင်းသားတို့၏ ဘာသာစကားနှင့် စာပေကွဲပြားမှု တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို သိမြင်လာနိုင်ပါသည်။ ခေတ်မွန်ဘာသာစကားနှင့် စာပေကို လေ့လာလိုသူ ဘာသာစကား သုတေသီများ အတွက်လည်း အထောက်အပံ့ဖြစ်မည်ဟု ယုံကြည်မိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာဘာသာ

ခင်မင်၊ မောင်(ခနုဖြူ)။ (၂၀၀၄)။ *မြန်မာစကား မြန်မာစာရုပ်ပုံလွှာ*။ ရန်ကုန်၊ ဓူဝံပုံနှိပ်တိုက်။

ခင်မင်၊ မောင်(ခနုဖြူ)။ (၂၀၀၇)။ *မိန်းမယောက်ျားထိုစကား*။ ရန်ကုန်၊ သီဟရတနာစာပေ။

ခင်မင်၊ မောင်(ခနုဖြူ)။ (၂၀၀၉)။ *ဘာသာအမြင်စာပေအမြင်*။ ရန်ကုန်၊ ပုဂံစာအုပ်တိုက်။

ထွန်းမြင့်၊ ဦး။ (ခုနှစ်မပါ)။ *ဘာသာဗေဒ*။ ရန်ကုန်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမလီမိတက်။

ထွန်းမြင့်၊ ဦး။ (၁၉၉၆)။ *သဒ္ဒဗေဒ*။ ရန်ကုန်၊ မြမြဝင်းပုံနှိပ်တိုက်။

ထွန်းသိန်း၊ နိုင်။ (၂၀၀၁)။ *မွန်မြန်မာအဘိဓာန်နှင့် သဒ္ဒါနှိုင်းယှဉ်ချက်* (ဒု-ကြိမ်)။ မွန်အမျိုးသား ပညာရေးကော်မတီ။

ဖိုးစိန်၊ ဦး။ (ပုံနှိပ်နှစ်မပါ)။ *မြန်မာမင်းလွတ်တော်သုံးသတ်ပုံ၊ မြန်မာသဒ္ဒါနည်း အနက်နည်းကျမ်း*။ ရန်ကုန်၊ တိုးပုံနှိပ်တိုက်။

မောင်တိုး၊ နိုင်။ (၁၉၈၀)။ *အခြေခံမွန်စကား မွန်စာသင်ကြားနည်း*။ ရန်ကုန်၊ ဒီမိုကရေစီ ပုံနှိပ်တိုက်။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၁၉၆၄)။ *မြန်မာစွယ်စုံကျမ်းအတွဲ(၉)*။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၀၅)။ *မြန်မာသဒ္ဒါ*။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာစာအဖွဲ့ဦးစီးဌာန။

ရွှေသွင်၊ ဦး။ (၁၉၆၉)။ *“မွန်ဘာသာကို သဒ္ဒဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာခြင်း” တက္ကသိုလ် ပညာပဒေသာ စာစောင် အတွဲ(၄) အပိုင်း(၄)*။ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များပုံနှိပ်တိုက်။

ရွှေသွင်၊ ဦး။ (၂၀၀၅)။ *မြန်မာသဒ္ဒဗေဒဖတ်စာ*။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင် ပုံနှိပ်တိုက်။

ဝါယမ၊ အရှင်။ (၁၉၅၇)။ *မွန်ဘာသာသင်ကြားနည်း*။ ရန်ကုန်၊ ရွှေသိန်းပုံနှိပ်တိုက်။

အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၁၀)။ *ဘာသာစကားသုတေသန*။ ရန်ကုန်၊ ဓူဝံစာပေ။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

Hallidays.R.M.R.A.S (1955). *A Mon- English Dictionary*, Rangoon, The Mon Cultural Section, Ministry of Union Culture.

Jone, D. (1969). *An outline of English phonetics (9th edn)*. Cambridge University.

Pike, K. L. (1958). *Phonetics (6th printing)*. The University of Michigan Press.

Pan Hla, Nai. (1989). *An Introduction to Mon Language*. Kyoto: Center for Southeast Asia Studies.

Shorto, H.L (1962). *A Dictionary of Modern Spoken Mon*. London. Oxford University press.

Watkins, J. (2009). *Concise Encyclopedia of Language of the World*. Oxford: Elsevier LTD.

မွန်ဘာသာ

ဂကောံသင်သွတ်အနာဂတ်မန်။ (၂၀၀၄)။ **အနာဂတ်မန်ကုပ်(၅)**။ ရန်ကုန်။

ဂကောံသင်သွတ်အနာဂတ်မန်။ (၂၀၀၅)။ **အနာဂတ်မန်ကုပ်(၆)**။ ရန်ကုန်။

မွန်စာပေနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဆပ်ကော်မတီ။ (၁၉၉၃)။ **လိက်ဗွဟ်မန် တန်ကောန်ဌာ်** (မွန်ဖတ်စာ-
သူငယ်တန်း)။ ရန်ကုန်၊ မဇ္ဈပုဒ်တိုက်။

မွန်စာပေနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဆပ်ကော်မတီ။ (၁၉၉၃)။ **လိက်ဗွဟ်မန် တန်ပထမ** (မွန်ဖတ်စာ-
ပထမတန်း)။ ရန်ကုန်၊ မဇ္ဈပုဒ်တိုက်။

ဝေဒဂူ။ (၂၀၀၆)။ **လိက်မန်တုဏအံ**။ မုဒုံ၊ မဟာဗောဓိကျောင်း။

ဝေဒဂူ။ (ခုနှစ်မပါ)။ **လိက်မန်ဂတာပ်ခေတ်**။ ရန်ကုန်။